

Nicoleta Popescu
Cristina Martin

LECTURI

și fișe de lectură

pentru clasa a **IV**-a

texte literare adaptate pentru elevul de clasa a IV-a

exerciții de lectură utile pentru pregătirea EVALUĂRII NAȚIONALE

NUME și PRENUME: .....

CLASA: .....

ȘCOALA: .....

editura ELICART

Legenda Mureșului și a Oltului

(legendă populară)

A fost odată un împărat care avea un castel cu două turnuri gemene, așezat pe vârful unui munte. Mai avea și o soție și doi băieți, pe care-i iubea ca pe ochii din cap.

Într-o bună zi, împăratul a trebuit să plece la război. A plecat și nu s-a mai întors... Degeaba și-a trimis împărăteasa slujitorii să-l caute prin toate colțurile lumii, nimeni nu mai știa nimic de împărat.

Anii au trecut unul după altul și cei doi copii s-au făcut mari. Unul dintre ei, pe care-l chema Olt, fusese crescut în turnul dinspre *miazăzi*¹ al castelului, iar celălalt, pe care-l chema Mureș, în turnul dinspre *miazănoapte*². Deși erau gemeni și aveau aceeași înfățișare, de nu puteai să-i deosebești, cei doi frați aveau firi diferite.

Olt era iute, nestăpânit și grăbit, în timp ce Mureș era calm și liniștit.

Într-o zi, cei doi fii de împărat au hotărât să plece în căutarea tatălui lor. Când a aflat hotărârea lor, împărăteasa a fost mai întâi fericită, apoi speriată să nu-i piardă și pe ei și să rămână singură. Cu toate acestea, i-a lăsat să plece și i-a sfătuit să fie alături unul de celălalt și să se ajute.

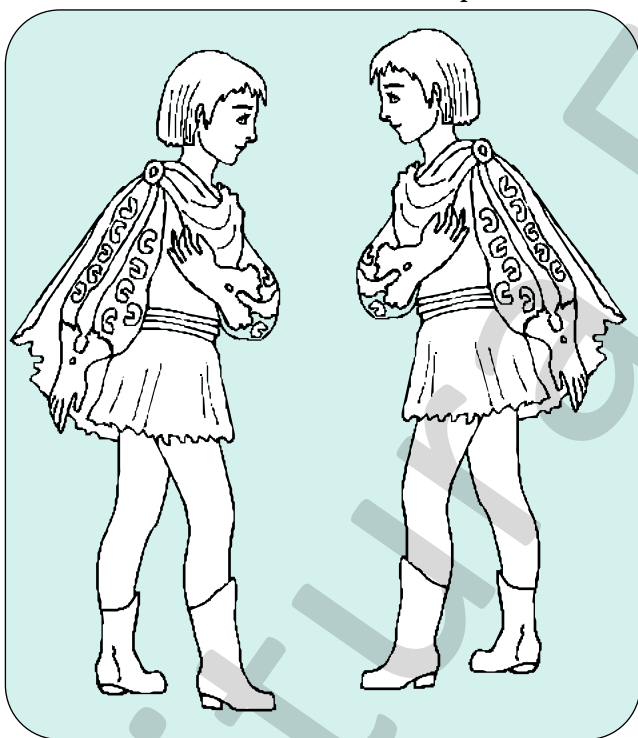
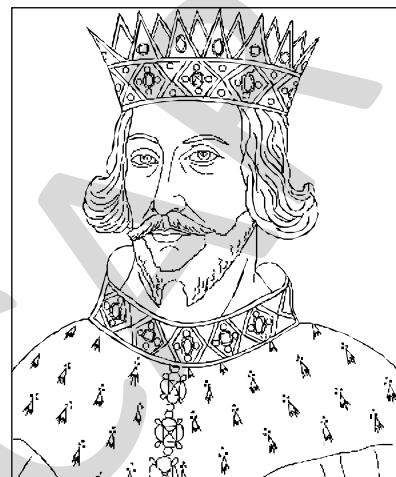
Imediat cum au părăsit castelul din vârful muntelui, băieții s-au certat și s-au despărțit, fiecare pornind pe alt drum.

Mureș a plecat către *miazănoapte*, întunecat și liniștit ca noaptea. Olt a pornit către *miazăzi*, grăbindu-se nebunește spre ziuă.

După un timp, pe Mureș l-a cuprins dorul de fratele neastâmpărat și s-a întors spre *miazăzi*, doar-doar l-o întâlni. Dar nu l-a găsit, așa că a pornit în altă parte, tot liniștit și întunecat.

Împărăteasa a simțit, cu inima ei de mamă iubitoare, că cei doi copii s-au despărțit imediat cum au părăsit castelul. A alergat să-i oprească, dar nu i-a mai ajuns. De supărare, ea a plâns și l-a rugat pe Dumnezeu să îndrepte pașii băieților pe calea cea bună. De atunci, băieții s-au transformat în două râuri: Oltul și Mureșul.

Oltul, cel iute din fire, *dă năvală*³ prin munți, clocotind între stânci și *prăvălindu-se*⁴ în prăpăstii. În schimb, Mureșul curge printre câmpii și dealuri domoale, fiind un râu liniștit.

VOCABULAR

Citește cu atenție cuvintele explicate și reține-le!

- (1) **miazăzi** = sud (punct cardinal opus nordului); ● (2) **miazănoapte** = nord;
- (3) **a da năvală** = faptul de a se repezi undeva, spre sau în ceva; fugă;
- (4) **a se prăvăli** = a se năpusti, a curge cu repeziciune.

Legenda este o povestire care conține elemente fantastice și miraculoase, prin care se explică apariția unui lucru, a unui erou sau a unui fenomen. Legenda combină fapte reale cu întâmplări imaginare și se transmite de cele mai multe ori pe cale orală, adică prin viu grai.

FIȘĂ DE LECTURĂ

1 Alege răspunsul corect la întrebări:

● De ce au plecat cei doi flăcăi de-acasă?

- pentru a se însura; pentru a-l căuta pe tatăl lor; pentru a o liniști pe mama lor.

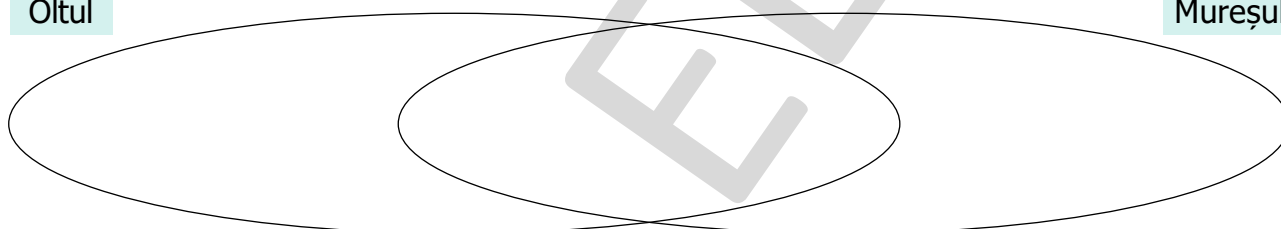
● Ce sfat le-a dat împărăteasa?

- să meargă pe cărări neumbrate; să meargă împreună; să se întoarcă repede.

2 Completează diagrama Venn cu asemănările și deosebirile dintre cei doi frați:

Oltul

Mureșul

DEOSEBIRI

ASEMĂNĂRI

DEOSEBIRI

3 Răspunde la întrebări:

Ce a făcut împărăteasa când a aflat că cei doi fii vor să plece în călătorie?

De ce nu se înțelegeau cei doi frați?

---

4 Notează două însușiri ale Oltului care se desprind din text.

---

5 Ce sentimente l-au cuprins pe Mureș după despărțirea de fratele său?

bucurie

dor

întristare

supărare

6 Completează propozițiile, folosind cuvinte din textul citit.

Când a aflat că cei doi băieți vor să plece în căutarea _____ lor, împărăteasa a fost _____. Apoi, s-a simțit _____, gândindu-se că s-ar putea să îi _____ și pe ei.

7 Ce a făcut mama pentru a împiedica despărțirea băieților?

a plâns; a alergat să-i oprească; i-a povățuit; i-a binecuvântat.

8 Găsește câte două adjective care să îi caracterizeze pe cei doi frați:

Oltul: Mureșul:

9 Găsește cuvinte cu același înțeles pentru cuvintele întâlnite în text.

miazăzi = _____
repede = _____
miazănoapte = _____

a îndruma = _____
liniștit = _____
năvală = _____

10 a) Numerotează ideile în ordinea întâmplărilor din text:

- Mureșul curge liniștit. Împărăteasa încearcă să-i oprească.
 Împăratul a plecat la război. Feciorii s-au hotărât să-și caute tatăl.
 Drumul Oltului este tumultuos. Cei doi frați se despart.
 Împărăteasa a trimis slujitori să-l caute pe împărat.

b) Povestește pe scurt legenda.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

11 Ai fost vreodată dezamăgit de vreun prieten? Povestește pe scurt de ce.

_____

_____

_____

_____

Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia

după Selma Lagerlöf

Spiridușul

A fost odată un *ștregar*¹. Să tot fi avut vreo paisprezece ani. Era înăltuț și subțirel, cu părul *bălai*². Mare *ispravă*³ nu era de el: mai toată vremea îi plăcea grozav să doarmă ori să mănânce, după care se apuca de tot felul de *năzbâtii*⁴.

Într-o dimineață de duminică, părinții lui se pregăteau, ca de obicei, să plece la biserică. Ștregarul, îmbrăcat cu pantalonăși până la genunchi și în cămașă, stătea cocoțat pe marginea mesei, tare bucuros că va fi singur câteva ceasuri.

Afară strălucea o zi minunată de primăvară. E drept că abia era douăzeci martie, nu înverziseră încă bine tufele și copacii, dar începuseră a ieși mugurii. Buruienile de pe zidul de piatră care împrejmuia gospodăria prindeau culoare. Pădurea de fagi, ce se ivea din depărtare, creștea parcă văzând cu ochii, devenind din ce în ce mai deasă. Cerul era senin și limpede. Ușa casei sta întredeschisă și se puteau auzi trilarile ciocârlilor. Găinile și găștele se preumblau agale prin ogradă, iar în grajd vacile, înviorate de aerul crud și primăvărat, mugeau din când în când gros și prelung.

În acest timp, băiatul citea și *moțăia*⁵. Cum, necum, somnul îl birui și el adormi buștean. Deodată se trezi, auzind în spatele său un zgomot ușor. Habar n-avea dacă dormise mult sau puțin... Pe *prichiciul*⁶ ferestrei, drept în fața lui, se afla o oglinjoară în care se vedea mai toată încăperea. Ridicând capul să se uite în oglindă, ștregarul băgă de seamă că cineva deschisese *sipetul*⁷ cel mare, pe care-l adusese maică-sa de zestre. Își dădea seama că cineva ridicase capacul aceluia sipet și nu știa ce să mai creadă. Doar maică-sa îl încuiase înainte de a pleca! Cine făcuse oare isprava asta? Să-l fi lăsat maică-sa deschis? Cum să-l lase, când îl știa pe băiat singur în toată casa?

La un moment dat, băiatului începu să-i fie teamă, bănuind că se strecurase vreun hoț în casă. Cu ochii țintă la oglindă, nu se încumetă să facă nicio mișcare. Aștepta ca dintr-o clipă într-alta să se ivească hoțul și-l cuprinse o mare mirare când văzu o umbră neagră pe marginea sipetului. Se tot uita la ea și nu-i venea să creadă că era cineva aieva. Dintr-odată, umbra deveni tot mai clară. Băiatul nu mai avea acum nicio îndoială că pe marginea sipetului se afla un spiriduș! Auzise el, nu-i vorba, despre spiriduși, dar nu-și închipuise nicicând că ar putea să fie chiar atât de mici.

Spiridușul pe care-l vedea prin oglindă nu era mai înalt de-o șchioapă. Chipul îi era bătrânicos și plin de zbârcituri. Purta o haină lungă, de culoare neagră și pantaloni scurți, iar pe cap avea o pălărie cu borul mare, neagră, asemenea *surtucului*⁸. Îi ședea minunat așa gătit cum era, cu guler și manșete de dantelă, cu catarama de argint la pantofi și cu funde de mătase la *jartiere*⁹. La un moment dat, spiridușul scoase din

SELMA LAGERLÖF
(1858-1940)

sipet un pieptar de modă veche, brodat cu iscusință, și începu a-l privi cu mult interes. Atât de preocupat era de pieptarul acela, că nici nu băgase de seamă că băiatul se trezise din somn.

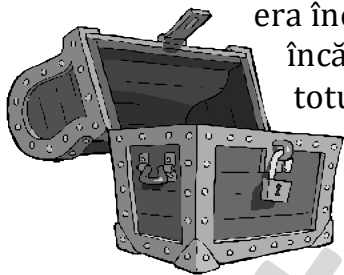
Copilul rămase nespus de uimit la vederea spiridușului, dar de temut nu se temea de el. La drept vorbind, de ce să-i fie teamă de-o făptură mărunțică? Cum spiridușul era atât de preocupat, că nu mai vedea și nu mai auzea nimic în jurul său, ștregarul se gândi să-i joace o *festă*¹⁰: să-l împingă în sipet și să-l acopere cu capacul ori cu altceva. În cele din urmă, puse ochii pe o plasă veche, atârnată de pervazul ferestrei. Cum o văzu, sări în sus de bucurie, o înșfăcă de la locul ei și o întinse repede pe marginea sipe-
tului, peste capul spiridușului. Bietul spiriduș stătea acum ghemuit pe fundul plasei, cu capul în jos și, oricât încerca, nu reușea să se ridice.

În prima clipă, băiatul nu știu ce să facă. Se mulțumi doar să scuture plasa, ca să nu-i dea *răgaz*¹¹ să se cațere. Spiridușul prinse grai și-l rugă stăruiitor să-i dea drumul. Îi spuse că ani de zile făcuse numai bine, așa că merita să fie tratat mai omenos. Apoi îi făgădui ștregarului un fluier vechi, o lingură de argint și-un ban de aur dacă se îndură de el și îi dă drumul. Oferta nu i se păru prea ispititoare copilului. Totuși, își dădu seama că, deși pusese stăpânire pe spiriduș, îi era teamă de el. Era o făptură ciudată, care putea deveni înfricoșătoare, așa că mai bine s-ar fi *descotorosit*¹² de el cât mai repede. Fu de acord cu propunerea prichindelului și nu mai scutură plasa. Văzând că spiridușul nu mai avea mult până să fie iarăși liber, băiatul se gândi că n-ar fi rău, totuși, să-i pună condiții mai grele, adică să aibă pretenții mai mari.

„Mare nătărău am fost că i-am dat drumul!”, se gândi el și începu să scuture din nou plasa ca să-l facă pe spiriduș să se prăvălească iarăși în ea.

Dar chiar în aceeași clipă se pomeni cu o palmă zdravănă peste obraz, de văzu numai stele verzi. Amețit, se prăvăli pe dușumea.

Când își veni în fire, era singur în odaie. Nici urmă de spiriduș. Capacul sipetului era încuiat, iar plasa stătea atârnată la locul ei obișnuit. Dacă n-ar fi simțit încă fierbințeala palmei pe care o primise, ar fi fost ispitit să creadă că totul fusese doar un vis.

Băiatul se îndreptă spre masă, dar observă un lucru ciudat. De mărit, desigur, odaia nu se putuse mări. Atunci care era pricina că se vedea nevoit să facă mai mulți pași, ca să ajungă la masă? Și ce se întâmplase cu jilțul? Ca să se poată așeza în el, trebuia să se urce mai întâi pe stinghia dintre picioarele scaunului și apoi, de-acolo, să se cațere până sus. Același lucru se petrecu și cu masa. Ca să ajungă până la tăblie, trebuia să se ridice în picioare și să se rezeme în coate.

Băiatul se uită spre fereastră, văzu oglinda și începu să strige:

— Ia te uită! Altă năzdrăvănie acum!

Nu era de mirare că strigase așa, căci în luciul oglinzii îi fusese dat să vadă un pici cu nădragi scurți de piele și c-o bonetă țuguată pe cap.

— Îmbrăcăminteă ăstua e la fel ca a mea! strigă el cu uimire în glas.

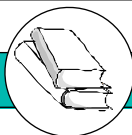
Abia atunci băgă de seamă că prichindelul din oglindă îi imita gestul. Începu să se tragă de păr, să se ciupească și să se învârtască, dar parcă dinadins făptura din oglindă făcea aceleași mișcări. Văzând una ca asta, băiatul se îndreptă spre oglindă, cu gândul să cerceteze dacă nu cumva se ascunsese vreun pitic în dosul ei, dar nu descoperi nimic și se înfioră. Într-un sfârșit rămase încredințat că spiridușul îl fermecase și că cel pe care-l vedea în luciul oglinzii nu era altul decât el.

VOCABULAR

Citește cu atenție cuvintele explicate și reține-le!

- (1) **ștrengar** = copil zburdalnic, care se ține de pozne. ● (2) **bălai** = blond. ● (3) **ispravă** = rezultat bun obținut în urma unor eforturi; succes, reușită, izbândă. ● (4) **năzbâtie** = poznă, ștrengărie, glumă.
- (5) **a moțâi** = a ațipi, a adormi ușor, a dormita. ● (6) **prichiciul** = marginea de jos a ferestrei, ieșită în afară ca o streășină. ● (7) **sipet** = cufăr de lemn în care se păstrează haine sau obiecte de valoare. ● (8) **surtuc** = haină bărbătească care acoperă partea de sus a corpului și care se poartă (la țară) peste cămașă sau peste vestă. ● (9) **jartieră** = accesoriu de îmbrăcăminte, confecționat dintr-o panglică de elastic care menține ciorapul întins pe picior. ● (10) **festă** = păcăleală, farsă. ● (11) **răgaz** = timp liber, disponibil pentru a face ceva. ● (12) **a (se) descotorosi** = a (se) elibera de cineva sau de ceva care supără, deranjează.

FIȘĂ DE LECTURĂ

- **Autorul** _____
- **Titlul** _____
- **Personajele** _____
- **Locul și timpul** _____
- **Momentul cel mai tensionat** _____
- **Ce-ai învățat din această întâmplare** _____

1 Răspunde la întrebări:

- În ce anotimp se petrece întâmplarea? Descrie vremea din acea zi.

● Ce a descoperit băiatul pe sipetul cel mare?

● Ce a simțit băiatul la vederea spiriduşului?

● De ce a vrut băiatul să-l împingă pe spiriduş în sipet?

● Ce l-a determinat pe copil să se descotorosească de spiriduş?

2 Marchează cu răspunsul corect:

● Băiatul era bucuros de plecarea părinților de acasă pentru că:

putea face fel de fel de năzbâtii

putea să citească

putea să mănânce după placul inimii

● Întâmplarea s-a petrecut:

în vis

în realitate

în imaginația băiatului

● Băiatul a descoperit în cameră:

un hoț

un dragon

un spiriduş

● Spiriduşul era „de-o şchioapă” înseamnă că spiriduşul era:

foarte mic

înalt

şchiop

● Băiatul pe care-l vedea în oglindă era:

chiar el

un alt spiriduş

un băiat îmbrăcat ca el

3 Descrie în câteva enunțuri înfățișarea spiriduşului.

4 Bifează trăsăturile care-l caracterizează pe băiat:

leneș	inteligent	hotărât	sincer
cinstit	exigent	năzdrăvan	indiferent

5 Scrie sub fiecare fragment denumirea textului în proză: dialog, narațiune, descriere.

1) Chipul îi era bătrânicios și plin de zbârcituri. Purta o haină lungă, de culoare neagră și pantaloni scurți, iar pe cap avea o pălărie cu borul mare, neagră, asemenea surtucului. Îi ședea minunat de bine gătit cum era, cu gulcr și manșete de dantelă, cu cataramc de argint la pantofi și cu funde de mătase la jartiere.

→ (_____)

2) — Îmbrăcăminteă ăștuia e la fel ca a mea! strigă el cu uimire în glas.

→ (_____)

3) Cum, necum, somnul îl birui și el adormi buștean. Deodată se trezi, auzind în spatele său un zgomot ușor. Dar habar n-avea dacă dormise mult sau puțin... Pe *prichiciul* ferestrei, drept în fața lui, se afla o oglinjoară în care se vedea mai toată încăperea. Ridicând capul să se uite în oglindă, ștregarul băgă de seamă că cineva deschisese *sipetul* cel mare, pe care-l adusese maică-sa de zestre. Își dădea seama că cineva ridicase capacul acelu sipet și nu știa ce să mai creadă. Doar maică-sa îl încuiase înainte de a pleca! Cine făcuse oare isprava asta? Să-l fi lăsat maică-sa deschis? Cum să-l lase, când îl știa pe băiat singur în toată casa?

→ (_____)

6 Explică cu propriile tale cuvinte următoarele expresii din textul citit:

➡ „mare ispravă nu era de el”

_____

➡ „nu se încumetă să facă nicio mișcare”

_____

➡ „se gândi să-i joace o festă”

_____

➡ „văzu numai stele verzi”

_____

7 Recitește *Vocabularul* și completează spațiile libere, folosind cuvinte cu sens asemănător pentru:

ștregar = _____

bălai = _____

năzbâtie = _____

ispravă = _____

8 Imaginează-ți un dialog cu un spiriduș.
Interpretează apoi replicile împreună cu colegul de bancă.

Joc de rol

9 a) Povestește ultimul fragment al textului în 30-35 de cuvinte.

---

b) Repovestește fragmentul în 15-20 de cuvinte.

---

c) Scrie o singură propoziție, de 8-10 cuvinte, în care să evidențiezi ideea principală a fragmentului.

---

d) Scrie un singur cuvânt care poate fi titlul fragmentului:

Cuvântul-cheie

SUGESTIE DE LECTURĂ!

Dacă îți plac personajele imaginare, asemenea spiridușului, citește și cartea *Coraline*, de Neil Gaiman.

Rapsodii de toamnă

(fragment, de George Topîrceanu)

I

A trecut întâi o boare
Pe deasupra viilor,
Și-a furat de prin *ponoare*¹
Puful păpădiilor.

Cu acorduri lungi de *liră*²
I-au răspuns fânețele.
Toate florile șoptiră,
Întorcându-și fețele.

Un salcâm privi spre munte
Mândru ca o *flamură*³.
Solzii frunzelor mărunte
S-au zburat pe-o ramură.

Mai târziu, o coțofană
Fără ocupație
A adus o veste-n goană
Și-a făcut senzație:

Cică-n munte, la *povarnă*⁴,
Plopii și răsurile
Spun că vine-un vânt de iarnă
Răscolind pădurile.

Și-auzind din depărtare
Vocea lui tiranică,
Toți ciulinii pe cărare
Fug cuprinși de panică...

II

Într-o clipă, alarmate,
Ies din șanțuri vrăbiile.
Papura pe lac se zbate
Legănându-și săbiile.

Un *lăstun*⁵, în frac, apare
Sus pe-un vârf de trestie
Ca să ție-o cuvântare
În această chestie.

Dar broscii din *răstoacă*⁶
Îl *insultă*⁷-n pauze
Și din papură-l provoacă
Cu prelungi aplauze.

Lișițele-ncep să strige
Ca de mama focului.
Cocostârci, pe *catalige*⁸,
Vin la fața locului.

Un tânțar, nervos și foarte
Slab de *constituție*⁹,
În zadar vrea să ia parte
Și el la discuție.

Când deodată un *erete*¹⁰,
Polițai din naștere,
Peste baltă și boschete
Vine-n recunoaștere.

Cu poruncă de la centru
Contra vinovatului,
Ca să-l aresteze pentru
Siguranța statului...

III

Florile-n grădini s-agită.
Peste straturi, *dalia*¹¹,
Ca o doamnă din elită
Își îndreaptă talia.

Trei *petunii*¹² subțirele,
Farmec dând regretelor,
Stau de vorba între ele:
„Ce ne facem, fetelor?...”

Floarea-soarelui, bătrână,
De pe-acum se sperie
C-au să-i cadă în țărână
Dinții, de mizerie.

Și cu galbena ei zdreanță
Stă-n lumina matură,
Ca un *talger*¹³ de balanță
Aplecat pe-o latură...

V

Dar deodată, pe coline
Scade animația...
De mirare parcă-și ține
Vântul respirația.

Zboară *vești contradictorii*¹⁴,
Se-ntretaie știrile...
Ce e?... Ce e?... Spre podgorii
Toți întorc privirile.

Iat-o!... Sus în deal, la *strungă*¹⁵,
Așternând pământului
Haina ei cu *trenă*¹⁶ lungă
De culoarea vântului,

S-a ivit pe culme Toamna,
Zâna *melopeelor*¹⁷,
Spaima florilor și Doamna
*Cucurbitaceelor*¹⁸...

Lung își flutură spre vale,
Ca-ntr-un *nimb*¹⁹ de glorie,
Peste șolduri triumfale
Haina *iluzorie*²⁰.

Apoi pleacă mai departe
Pustiind cărările,
Cu alai de frunze moarte
Să colinde zările.

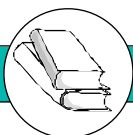

VOCABULAR

Citește cu atenție cuvintele explicate și reține-le!

- **(1) ponoare** = povârnișuri, râpe, văi abrupte; • **(2) liră** = (aici) instrument muzical vechi cu mai multe coarde, folosit mai ales la acompaniere; • **(3) flamură** = steag, drapel;
- **(4) povarnă** = clădire în care se fabrică țuica, rachiul; • **(5) lăstun** = pasăre migratoare, asemănătoare cu rândunica; • **(6) răstoacă** = loc, gărlă cu apă puțin adâncă; • **(7) a insulta** = a răni, a jigni; • **(8) catalige** = picioaroane, prăjini prevăzute cu suporturi pentru picioare, cu care se umblă la înălțime; • **(9) constituție** = (aici) înfățișare, aspect; • **(10) erete** = pasăre răpitoare, asemănătoare uliului; • **(11) dalie** = plantă decorativă, cu flori mari albe, galbene, roșii sau violete; • **(12) petunie** = plantă decorativă, în formă de pâlnie;
- **(13) talger** = taler, tavă; • **(14) vești contradictorii** = vești care se contrazic între ele; • **(15) strungă** = loc îngrădit la stână, unde se mulg oile; • **(16) trenă** = partea din spate a unei rochii, care se târăște pe jos; • **(17) melopee** = melodie; • **(18) cucurbitacee** = specie de plante (exemplu: castraveții, dovlecii); • **(19) nimb** = cerc luminos, strălucitor, aureolă;
- **(20) iluzorie** = amăgitoare, înșelătoare.

FIȘĂ DE LECTURĂ

1 Răspunde la întrebări:

• Din ce motiv se agită plantele și viețuitoarele?

• Care este primul semn care vestește apariția toamnei?

• Ce veste aduce coțofana?

• Ce fac plantele?

• Care este atmosfera creată de plante și animale?

• De ce se tem acestea?

• Cum își face apariția Toamna?

2 Completează propozițiile folosind cuvinte sau expresii din poezie:

Vântul venit de la munte _____ pădurile. Vocea vântului este _____ . Vrăbiile sunt _____ . Florile-n grădini s- _____ . Floarea-soarelui se sperie _____ . Toamna apare pe culme _____ , apoi pleacă _____ .

3 Explică cu propriile cuvinte versurile următoare:

„Solzii frunzelor mărunte
S-au zburlit pe-o ramură.”

„Papura pe lac se zbate
Legănându-și săbiile.”

„Haina ei cu trenă lungă
De culoarea vântului,”

4 Cu ajutorul personificării, poetul atribuie însușiri omenești plantelor, păsărilor, vântului. Caută aceste însușiri în poezie.

Exemplu: *salcâmul* – privește; *florile* – șoptesc, întorc fețele etc.

5 După modelul de mai sus, alcătuieste enunțuri cu personificări asociate substantivelor:

toamna

iarna

soarele

Reține!

Personificarea este procedeul literar prin care se atribuie însușiri omenești unor animale, plante, păsări, fenomene ale naturii etc.

6 Clasa se împarte în 4 echipe, fiecare completând un cadran.

lucru în echipă

Ce poți vedea?

Ce poți auzi?

TOAMNA

Ce poți mirosi?

Ce poți simți?

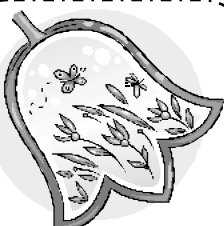

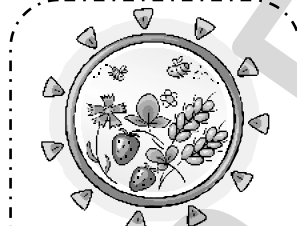

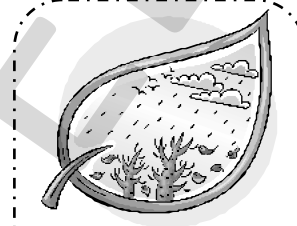
7 Scrie trei lucruri care definesc fiecare dintre anotimpuri.

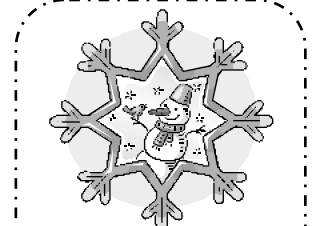
primăvara

vara

toamna

iarna

Care este anotimpul tău preferat? Argumentează.

---

8 Găsește două însușiri (una să fie din textul citit) pentru cuvintele:

acorduri

lungi

---

voce

---

frunze

---

aplauze

---

9 Completează tabelul cu informații din textul citit:

flori / plante / pomi	păsări
<i>păpădii, salcâm</i>	<i>coțofana</i>

10 Compune o strofă formată din patru versuri despre „toamnă”.

_____

_____

_____

_____

11 Descrie în câteva rânduri toamna. Alege din expresiile de mai jos câteva pe care să le folosești în compunerea ta.

„solzii frunzelor mărunte”

„vrăbii alarmate”

„florile-n grădini s-agită”

„trei petunii subțirele”

„floarea-soarelui bătrână”

„alai de frunze moarte”

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Peter Pan

(fragment, adaptare după J.M. Barrie)

Când o vei întreba pe mama ta dacă a auzit vreodată de Peter Pan, îți va răspunde:

— Bineînțele că da, copile!

Apoi, dacă o vei întreba pe bunica ta dacă a auzit de Peter Pan când era mică, îți va spune și ea:

— Bineînțele că am auzit de el, dragule!

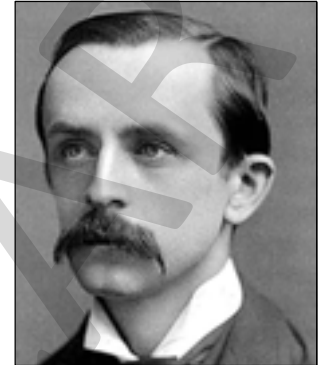
Asta mai poate însemna și că Peter Pan e foarte bătrân, dar cum el are mereu aceeași vârstă, nu are de fapt nicio importanță. Vârsta lui este de o săptămână și, chiar dacă s-a născut în urmă cu mult timp, nu și-a serbat niciodată ziua de naștere.

Revenind la poveste, Peter Pan a ieșit pe fereastra care nu avea zăbrele. Stătea pe pervaz și a văzut în depărtare niște copaci, care nu puteau fi decât cei din grădina Kensington. De cum i-a zărit, a uitat complet că era doar un băiețel în pijama. Și-a luat zborul pe deasupra caselor, direct către grădină. E minunat că a putut zbura fără aripi. Probabil că toți am putea zbura dacă am fi foarte convinși că putem face asta, așa cum fusese Peter Pan în acea seară.

Primul lucru pe care l-a făcut când a ajuns în grădină a fost să se așeze și să dea din picioare. Încă nu realiza că era doar o ființă omenească și credea că este pasăre, cel puțin în *aparență*¹. La fel pățise și în primele lui zile, când încercase să prindă o muscă și nu înțelegea cum de o scăpase pentru că voise s-o apuce cu mâna, lucru pe care, bineînțele, o pasăre nu l-ar face niciodată.

În grădină erau o mulțime de zâne, mult prea preocupate ca să-l observe. Își pregăteau micul dejun, scoțând apă și făcând toate celelalte lucruri care țin de aranjarea mesei. Văzând gălețile cu apă, lui Peter Pan i s-a făcut poftă să bea, așa că și-a luat zborul către Iazul Rotund pentru a-și potoli setea. S-a oprit pe mal și și-a înmuiat pliscul în apă; adică el credea că era pliscul, dar, de fapt, era doar nasul; de aceea nici nu a putut să bea decât puțină apă. Apoi, a încercat să bea dintr-o băltoacă, dar s-a prăvălit în ea. Dacă o pasăre adevărată cade într-o băltoacă, își întinde aripile ca să și le usuce. Peter însă nu și-a amintit ce trebuia să facă și, îmbufnat, s-a hotărât să se culce în salcia de pe Alea Copiilor Mici.

*Inițial*², i-a fost cam greu să-și găsească echilibrul pe creangă, dar, până la urmă, și-a amintit cum se face asta și a adormit. S-a trezit înainte de răsăritul soarelui, tremurând și spunându-și: „N-am mai stat niciodată afară într-o noapte atât de rece”. Peter se mai simțea și foarte amețit; auzea zgomote puternice, care îl făceau să se uite

James Matthew BARRIE
(1860-1937)

atent în jur, când de fapt era doar el care strănuta. Își dorea ceva foarte mult, dar nu își dădea seama exact ce putea fi. În realitate, își dorea ca mama lui să-l ajute să-și sufle nasul, însă nu s-a gândit deloc la asta. Astfel că s-a hotărât să roage zânele să-l *dumirească*³. Este știut faptul că zânele cunosc foarte multe lucruri.

Tocmai atunci, două dintre ele se *preumblau*⁴ pe Aleea Copiilor Mici. Peter a sărit din copac, cu gândul de a le adresa întrebarea. Zânele sunt destul de *capricioase*⁵ când vorbesc cu păsările, dar de regulă le răspund politicos dacă li se adresează cuviincios o întrebare. Peter se necăji când observă că acestea o luară la fugă imediat ce îl văzură. O altă zână stătea tolănită într-un șezlong și citea o scrisoare scăpată de cineva pe jos, dar, îndată ce auzi glasul lui Peter, se ascunse înspăimântată după tulpina unei lălele.

Spre mirarea lui, toate zânele care-l întâlneau fugeau de el. Câțiva muncitori, care *pliveau*⁶ o ciupercă, o luară la sănătoasă, lăsându-și uneltele în urmă. O lăptăreasă își întoarse repede căldarea cu gura în jos și se ascunse sub ea. În scurt timp, în toată grădina era o mare zarvă. Toate zânele alergau de colo-colo, întrebându-se una pe alta cui îi este teamă. Peste tot, luminile se stingeau, ușile se încuiiau, iar dinspre palatul împărătesei se auzea un sunet de tobe ce anunța că garda regală fusese alertată. Un regiment de lăncieri, înarmat cu frunze, se îndreptă spre Aleea cea Mare. Peter le-a auzit pe micile creaturi cum strigau că o ființă omenească rămăsese în grădină după ora închiderii, dar nici măcar nu i-a trecut prin cap că despre el era vorba. Se simțea din ce în ce mai amețit și nu pricepea deloc ce pățise la nas. Peter și-a pierdut orice speranță de a mai afla ceva de la zâne, astfel că s-a hotărât să se consulte cu păsările. Chiar în acea clipă însă și-a amintit ceva straniu: că atunci când aterizase în salcie, toate păsările zburaseră care încotro. Toate vietățile fugeau înspăimântate de el. Bietul Peter Pan! S-a așezat în fund, pe jos, și a început să plângă. Nici măcar atunci nu și-a dat seama că nu era pasăre, pentru că o pasăre nu se putea așeza în felul acela. Și ce bine că nu și-a dat seama, altfel și-ar fi pierdut încrederea că poate zbura! În momentul în care te îndoiești că poți zbura, îți pierzi pentru totdeauna această abilitate. Motivul pentru care păsările pot zbura, iar oamenii nu, este unul foarte simplu: păsările au încredere deplină. A avea încredere înseamnă a avea aripi.

VOCABULAR

Citește cu atenție cuvintele explicate și reține-le!

- (1) **în aparență** = care este altfel decât apare la prima vedere;
- (2) **inițial** = care este la început;
- (3) **a dumiri** = a face să priceapă clar;
- (4) **a se preumbla** = a se plimba;
- (5) **capricioase** = cu toane, schimbătoare;
- (6) **a plivi** = a curăța de buruieni.

1 Realizează „harta” povestirii:

Personajele

Titlul

Autorul

Locul
desfășurării acțiunii

Ce te-a impresionat
cel mai mult

Un desen care să
reprezinte textul

Încheierea întâmplării

---

2 Răspunde la următoarele întrebări:

- Ce era Peter Pan?

• Încotro s-a îndreptat Peter Pan?

• Ce nu înțelegea el?

• De ce s-au speriat zânele de el?

3 Adevărat (A) sau fals (F)?

- Peter Pan nu și-a serbat niciodată ziua de naștere.
- El renunțase să fie o ființă omenească.
- Peter Pan a văzut pe fereastră zânele din parc.
- Oricine ar putea zbura, singura condiție e să creadă cu tărie acest lucru.
- Zânele și păsările din parc l-au întâmpinat bucuroase pe Peter Pan.
- Nici măcar la final Peter Pan nu și-a dat seama că nu este pasăre.

4 Cum îl poți descrie pe Peter Pan? Notează în casete ce ai aflat din textul citit.

5 De cine era locuită grădina Kensington? Descrie câteva dintre obiceiurile locuitorilor ei.

---

6 Crezi că această povestire este reală sau imaginară? Alege și argumentează răspunsul tău.

Este reală pentru că _____

Este imaginară pentru că _____

---

7 Cum crezi că va continua povestirea? Imaginează-ți și scrie un final.

---

8 Găsește un alt titlu pentru fragmentul citit și argumentează alegerea ta.

---

9 Alcătuieste propoziții cu următoarele expresii din text:

„ființă omenească”

„în aparență”

„stătea tolănită”

„o luară la sănătoasa”

---

10 Recitește *Vocabularul*, apoi găsește cuvinte cu sens asemănător pentru:

a demonstra = _____ capricioasă = _____
abilitate = _____ a se preumbla = _____
inițial = _____ a (se) dumiri = _____

11 Caută informații pe Internet despre filmul *Peter Pan* (s-au realizat până acum mai multe filme). Realizează un articol cu titlul „Peter Pan – eroul copilăriei”, în care să folosești și informațiile descoperite. Prezintă-l în fața clasei!

micul jurnalist

ELICITAREA

Large lined area for writing the article.

12 Ți-a plăcut personajul Peter Pan din textul citit? Scrie răspunsul tău și pe al colegului de bancă! Nu uitați să justificați ce ați scris!

lucru în echipă

Răspunsul tău

Lined area for writing the student's response.

Răspunsul colegului de bancă

Lined area for writing the classmate's response.

Delfinul

text nonliterar (informativ)

Delfinii, asemenea balenelor, sunt mamifere, adică nasc pui vii și îi hrănesc cu lapte. Ei sunt perfect adaptați la mediul acvatic, pentru că, deși au nevoie de aer, pot să rămână sub apă mult timp fără să respire, iar membrele lor s-au transformat în înotătoare.

Originea lor este încă neclară pentru oamenii de știință. Delfinii au evoluat din mamifere terestre în urmă cu 50-60 de milioane de ani, iar rudele lor cele mai apropiate ar fi hipopotamii, cămilele și vacile.

Delfinii au diferite culori:

- gri (delfinul cu bot de sticlă);
- alb-negru (orca sau balena ucigașă);
- roz (delfinul roz).

Studiile și cercetările au arătat că delfinii sunt unele dintre cele mai inteligente animale de pe Pământ. Oamenii sunt fascinați de inteligența lor, de curiozitatea și de plăcerea cu care se joacă. De asemenea, delfinii sunt recunoscuți pentru plăcerea cu care comunică, cu care ascultă muzică, pentru ușurința cu care pot fi dresați și pentru abilitățile lor acrobatică. În plus, delfinii ajută la tratamentul și recuperarea oamenilor care suferă de diverse boli.

Mulți marinari care au călătorit pe mare au fost impresionați de delfinii care îi însoțeau în timp ce navigau, executând un adevărat spectacol senzațional de circ.

Delfinii comunică într-un mod special, prin intermediul sunetelor de frecvență specială („fluierături”), asemănătoare celor emise de *sistemele de hidrolocație*¹ pe care le folosesc scufundătorii și navigatorii. Ei *scanează*² sonore obiectele din apă, adică emit unde sonore care se izbesc de pește sau de ce vor ei să vâneze. Aceste unde se reîntorc apoi la delfin cu informații despre dimensiunile și distanța la care se află obiectul scanat.

Un delfin cântărește în medie 200-250 kg și consumă între 10 și 25 de kg de carne pe zi. Durata de viață a unui delfin variază între 20 și 25 de ani. Dacă este crescut de oameni, în captivitate, trăiește mai mult, ajungând și la 50 de ani.

Delfinii dorm într-o stare de semiconștiență, ațipind pentru perioade scurte de timp. La fiecare 2 ore, ei ațipesc câteva minute.

Femela delfin naște un singur pui, care măsoară aproape 1 m lungime și are o greutate de 5-6 kg. Când se apropie momentul nașterii, delfinii din grupul mamei încearcă să o protejeze, creând un zid în jurul ei.

Există și în Marea Neagră delfini, ce-i drept specii de dimensiuni mai mici. La Constanța se găsește singurul *delfinariu*³ din România, deschis din anul 1972.

Iată câteva informații interesante despre trei dintre speciile de delfini:

DELFINUL CU BOT DE STICLĂ

este cea mai cunoscută specie. Trăiește în grupuri și, uneori, se comportă ca și cum ar merge la școală. Delfinii tineri învață să înoate, să vâneze și să comunice (socializeze) unii cu alții, imitându-și mamele sau delfinii adulți. Când nu învață bine, sunt atenționați ușor cu capul sau coada.

ORCA

este cel mai mare delfin. Măsoară 10 m lungime și are o greutate de până la 7 tone! I se mai spune și balena ucigașă. Se hrănește cu pinguini, pești, lei de mare și foci.

Orcile sunt poreclite și „lupii mărilor”, pentru că sunt vânători neîntrepuți. Ele lovesc blocurile de gheață pe care se odihnesc focile până le fac să cadă în apă. De multe ori, orcile vâneză în grup, astfel încât pot ucide chiar și balene mult mai mari ca ele.

DELFINUL ROZ

este o specie foarte rară, care trăiește doar în apele fluviului Amazon din America de Sud. Din nefericire, este o specie pe cale de dispariție. Deoarece sunt uciși de pescari, au mai rămas în viață puțini delfini roz.

Delfinul roz are pielea mai subțire decât a altor specii de delfini, iar vasele de sânge sunt chiar sub piele. De aceea pare că sunt roz.

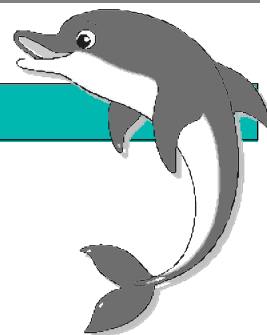

VOCABULAR

Citește cu atenție cuvintele explicate și reține-le!

- (1) **sistem de hidrolocație** = dispozitive care detectează obiecte subacvatice pe baza emisiei și reflectării undelor;
- (2) **a scana** = (aici) a explora, a detecta;
- (3) **delfinariu** = bazin în care se țin și se dresază delfinii.

FIȘĂ DE LECTURĂ

1 Alege răspunsul corect:

● Delfinii sunt:

pești;

mamifere;

crustacee.

● Delfinii comunică prin:

țipete;

sunete de frecvență specială;

zgomotul produs de înotătoare.

• Un delfin cântărește în medie:

500 kg;

200-250 kg;

1 t.

• Cel mai mare delfin este:

delfinul cu bot de sticlă;

delfinul roz;

orca (balena ucigașă).

• Delfinul roz trăiește:

în apele fluviului Amazon;

în Marea Neagră;

în ocean.

2 Răspunde la următoarele întrebări:

a) Cu ce mamifere terestre se înrudește delfinul?

b) Pentru ce sunt recunoscuți delfinii?

c) Cine o protejează pe femela delfin când naște?

d) Ce dimensiuni are orca și cum este ea poreclită?

e) De ce delfinii roz sunt o specie pe cale de dispariție?

3 Care dintre speciile prezentate ți s-a părut cea mai interesantă? Argumentează.

4 Scrie ce caracteristici fizice îl fac pe delfin perfect adaptat la viața marină.

5 Notează cele mai importante informații din text despre delfin, apoi găsește și tu altele despre rechin, căutând în enciclopedia.

DELFIN

Lined writing area for 'DELFIN'.

RECHIN

Lined writing area for 'RECHIN'.

6 Clasa se împarte în 4 echipe. Fiecare va completa un cadran!

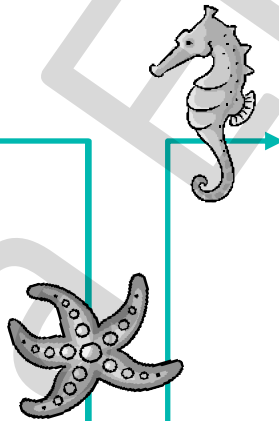
lucru în echipă

Ce poți vedea?

Lined writing area for 'Ce poți vedea?'.

Ce poți auzi?

Lined writing area for 'Ce poți auzi?'.

oceanul/
marea

Ce poți simți?

Lined writing area for 'Ce poți simți?'.

Ce poți face?

Lined writing area for 'Ce poți face?'.

